

İsveçli diplomat ve Ortadoğu uzmanı Ingmar Karlsson'a göre Avrupa

'Müslümanları kucaklamalıyız'

HİSTİYAN Batı'nın İslam'a bir "ortak bakışı" olduğu söylenebilir mi? Genelde hayır. Ama Batı'da İslam'ı "yabancı" ve "tehlikeli" görme önyargısı fazlasıyla mevcut.

● Batılıların "zihninde" nasıl bir İslam imajı var?

Batı, İslam'ı öncelikle Arap dünyası ile eşanlamlı görüyor. Arapların İslam dünyasının en çok yüzde 15'ini oluşturduğu, Endonezya ve Hindistan'ın en yoğun Müslüman nüfusa sahip ülkeler olduğu unutuluyor. Batılı, Türkiye gibi bir ülkenin laik yapıya sahip olduğunu anlamakta güçlük çekiyor. Bütün Müslümanlar şeriat düzeni altında yaşıyor sanılıyor.

● İslam'ın Avrupa için önemi artıyor mu?

Gitgide artmakta. İslam'ın öğrenilmesi gereken bir din olduğunu, İslam'ın Avrupa içindeki mevcudiyetinin artacağını artık anlamalıyız. Avrupa Birliği sınırları içinde 15 - 20 milyon Müslüman göçmen yaşıyor. Ayrıca, varlıklarını sonradan farketmiş Avrupa'nın yerlisi Müslümanlar var: Bosnalılar, Arnavutlar, Pomaklar vs.

Şu anda AB'de yaşayan Müslümanların sayısı, protestan İskandinavlardan fazla. AB üyeleri-

54 yaşındaki İsveçli Büyükelçi Ingmar Karlsson, İskandinav'ın tanınmış İslam uzmanlarından. 1967'de İsveç Dışişleri Bakanlığı'nda göreve başlayan Karlsson, **Bogota, Viyana, Şam, Pekin ve Bonn**'da görev yaptı. 1992'den bu yana siyaset planlama bölümünün başında. İsveç'in saygın günlük gazetesi **Svenska Dagbladet**'e İslam ve Ortadoğu üzerine makaleler yazan Karlsson'un İslam, Arap dünyası ve dini azınlıklarla

ilgili toplam yedi kitabı var. Son kitabı **İslam ve Avrupa** Türkçe olarak da yayımlandı (Çev. Gülseren Ergün, Cem Yayınevi, Mayıs 1996) yayımlandı. Avrupa, Müslümanlarına karşı nasıl bir yaklaşım geliştirmeli? Avrupa'nın köklü demokrasi tecrübesinin İslam ülkelerine taşınmasında, Avrupalı müslümanların rolü ne olabilir? Geçenlerde İstanbul'a gelen ve bir konferans veren Karlsson ile bu sorular üzerine konuştuk.

sandığımızdan çok daha sakın. Dünya nimetlerinden ziyadesiyle yararlanmasını da biliyorlar.

● İslam dünyasında yaşanan siyasi istikrarsızlık Batı ile İslam dünyası arasındaki ilişkileri etkileyen bir faktör değil mi?

Eğer İslam dünyasındaki rejimler daha geniş bir siyasi - ideolojik rekabet alanına dönüşürülmezse, bunların çökmesi halinde İslamcı hareketler tek çıkış yolu olarak ortaya çıkıyor. Bu ülkelerdeki siyasi ve ekonomik gerileme, İslamcı hareketleri güçlendiriyor. Hızlı ekonomik ve toplumsal gelişme halindeki İslam ülkelerinde bile bu hareketler kenara itilen veya manevi referans noktalarını kaybettiğini düşünenlere cazip

düşmesi... Tek partiyi, "Tanrının partisi" ni empoze etmesi...

● Avrupa ülkelerindeki Müslüman cemaatler geldikleri ülkeleri etkileyebilir mi?

Avrupa bünyesindeki Müslüman cemaatlerin topluma bütünleştirilmesi başarıyla sağlanabilirse, onların gelenek ve kültürlerine saygı gösterilirse, hem bu cemaatlerle iyi ilişkiler kurulabilir, hem de bu cemaatlerin geldiği ülkelere. Aynı şekilde, bu Müslümanlar geldikleri ülkelere, yeni ülkelerinde demokrasi tecrübelerini de taşıyabilirler. Yani bir üçlü ilişki söz konusu. Tıpkı Musevi diasporasının İsrail devleti ile ilişkilerinde olduğu gibi.

● Bütünleşme (entegrasyon) kavramı kitabınızda önemli yer tutuyor. Avrupa'nın Müslümanlarını toplum dokusunun doğal parçası kılma, olumlu

bir fikir. Ama, bu entegrasyona rıza göstermeyecekler yok mu?

Dini icaplarını yerine getirmek isteyen herkese saygı gösterilmeli. Ama, herhangi bir Batı Avrupa ülkesinde, şeriat yasaları oluşturarak, belli inanç kesimlerini toplumun gövdesinden ayırarak, farklı bir yaşam tarzı kurulmasına izin verilmeyecek elbette. Böyle bir hayatın özlemine çekenler, bu özleme olanak tanıyan rejimlerin bulunduğu ülkelere gidip yerleşebilirler.

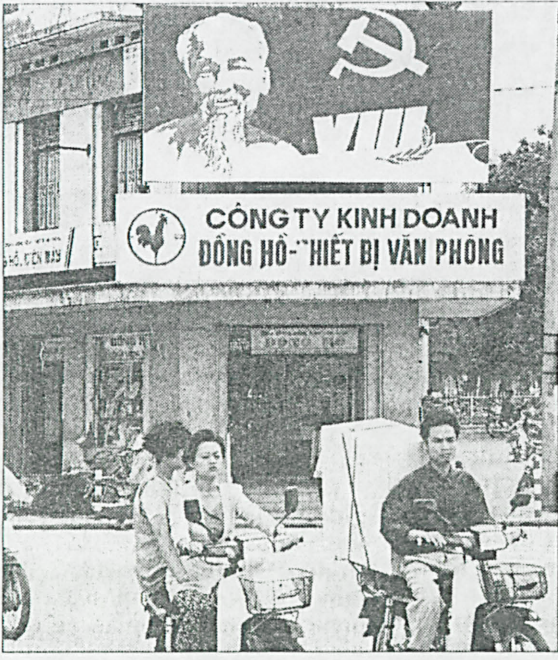
● Yani, uyumsuzluk yanlışları için

sert yaklaşımlar da gündeme gelebilir...

Hoşgörüsüzlüğe karşı hoşgörü-lü davranmamak gerekir. Eğer Avrupa'daki Müslüman topluluklar şeriatçı grupların baskı ve şantajına maruz kalırsa, onları korumak görev haline gelir.

● İsveç gibi demokrasilerde, anayasayı yıkmayı, demokrasiyi lağvetmeyi programlarına alan, tek parti sistemi öneren, bunun propagandasını yapan partiler, şiddete başvurmada kaçınılmaz ugramıyor. Günün birinde diyelim İsveç'te, açıkça şeriat isteyen bir "İslam Partisi" kurulursa ne olur?

Hiçbir şey olmaz. Tabii ki siyasi hayatta yer almaları gerekir. Eğer İsveç'i bir şeriat dayalı bir devlete dönüştürmek istiyorlarsa, bu fikirlerini açık olarak ifade edebilmeleri gerekir. Ama halkın iradesine saygı göstermeleri de.

Hanoi'deki Ho Şi Minh posterleri Komünist Partisi'nin yaklaşan 8. Kongresi'ni haber veriyor. Birçok Vietnamlı piyasa reformları sayesinde motosiklet sahibi oldu. Ancak komünist liderler reformlarda çok ileri gidiğinden endişeli.

Vietnam'ın 1990'lardaki temel sloganı 'Ülkeyi zenginleştirmek için zenginleşiniz!'

AYDIN CINGİ

DOĞU Asya ülkeleri, 30 yıldır dünya ortalamasının 2 katına varan büyüme oranları ile kalkınıyor. Bu ülkeler grubu, 1980'de yüzde 15'lik bir paya sahip olduğu toplam dünya ihracatının şimdilerde yüzde 25'ini gerçekleştiriyor.

Yoksulluk eşğini henüz aşamamış Vietnam'ın Doğu Asya grubunun global performansına katkısı şimdilik sembolik. Ancak, 1991 - 94 arası 4 yılda yüzde 8'lik bir ortalama oranı ile büyüyen Vietnam'ın dışsatımı da, aynı zaman aralığında, 2.5 katına çıktı.

Üstelik tüm göstergeler, 1992'den itibaren yoğunlaşan özelleştirme ve yabancı yatırım furiasının ateşlediği bu gidişin hızlanarak süreciği yolunda ipuçları içeriyor.

Kuşkusuz ki, 2000'lerin ilk yıllarından itibaren Vietnam'ın da dünya ekonomisinde bir güç olarak belirmesine tanık olunacak.

Vietnam ekonomide 1986'dan itibaren liberal uygulamalara yöneldi. Önceleri çekinerek başlatılan açılım 1990'larda hızlandı. 1991'de Komünist Parti Genel Sekreterliği'ne seçilen Do Muoi, ekonominin yönetimine egemen olan pragmatizmi şu çarpıcı sloganla resmileştirdi: "Ülkeyi zenginleştirmek için, zenginleşiniz."

Reformist gidiş kuşkusuz ki düzenli ve sürekli olmadı. 1989 yılı sonunda sosyalizmin Doğu Avrupa'daki çöküşü, KP'nin tutucu kanadını ürkütürerek reform çabalarını olumsuz yönde etkiledi. Yine de, 1991'deki 7. parti kongresinde 10 yıllık bir ekonomik liberalizasyon programı kabul edildi.

1992'de ise, yabancı sermayeye güvene sağlayan ve Vietnamlıların yurt dışına çıkmalarına ve dışarıda yatırım yapmalarına izin veren yeni anayasa yürürlüğe girdi. Ancak bütün bu liberal gidişin yine de siyasal çoğulculuk redde-

dilerek ve tam bir sosyalist retorik eşliğinde gerçekleştirilmiş olması dikkat çekici.

Vietnam yönetiminin birtakım ikilemler içinde bulunduğu görülüyor. Ekonomideki liberalleşmenin orta vadede Vietnam'a bireysel özgürlükleri getirmesi öngörülebiliyor. Nitekim Vietnam 1995 sonunda ilk kez bir medeni kanun endindi ve sınırlı bir toplumsal liberalleşmeye kavuştu. 6 ay öncesine değin devlete ait otellerde konaklamak zorunda bırakılan yabancı turistler artık özel şahısların işlettikleri otellerde "dolar karşılığı" kalabiliyor.

Vietnam Komünist Partisi bünyesinde bir kanat, "Batılı emperyalistler silahla yapamadıklarını şimdi dolar gücüyle yapıyorlar" endişesinde. Buna karşılık, halkın refah düzeyini artırmayı önceliklerin başına koyan kesim, yabancı sermayeden korkmamak ama onu iyi denetlemek gerektiğini öne sürüyor.

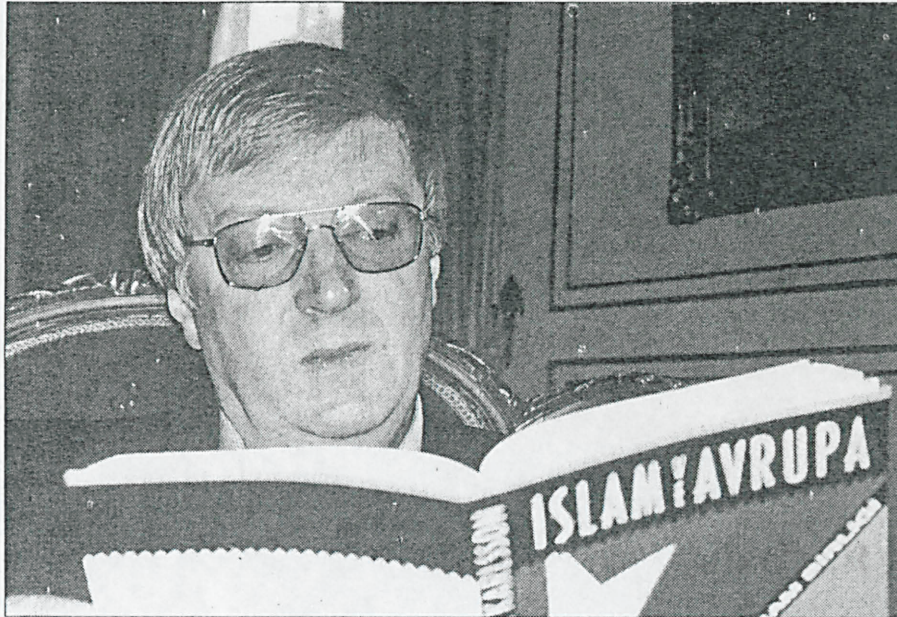
Bu anlayıştakilerin parti içinde daha etkili oldukları, hızlanan açılım ve liberalleşmeden belli. Öte yandan dış dinamiklerin, yönetimin tutucu kesimini yakında insan hakları ve siyasal özgürlükler konularında zorlayacağı da anlaşılıyor.

Bu yöndeki dış baskıların içerden kaynaklanacak bir dinamikle besleneceğine ilişkin en açık ipucu da, Vietnamlıların yüzyüze ilişkiler ve kitle iletişimi yolundan dış dünya ile yoğun bir kültürel alışverişe başlamış olmaları.

Ülkenin en yoksul görünümüne evlerinde bile bir televizyon alıcısının bulunduğu, tepelerindeki antenlerden belli. Televizyonun en çok seyredildiği saatlerde yayımlanan bir reklamda gördüğüm "Coca Cola için Ho Chi Minh sakallı ihtiyar" imgesinin, Konfüçyüs'ten bu yana kuşaktan kuşağa devrolmuş pekçok değer yargısını altüst edeceği kesin.

Yavuz Baydar

nin çoğunda İslam, ikinci büyük din durumunda. Öyle anlaşıyor ki, Müslümanlar Avrupa'ya göç etmeye devam edecekler.

Müslümanlar ellerinde yeşil bayraklarla, Avrupa'nın temellerini yıkmak için taarruza hazırlanıyor. Böyle düşünmeye devam edersek, Huntington'ın sadece tartışmayı ateşlemek için geliştirdiği "Uygarlıklar Çatışması" gerçek olabilir ve Avrupa'nın banliyöleri savaş alanına dönüşebilir.

Avrupa'daki Müslümanların ezici çoğunluğu laik bireylerden oluşuyor: İslam, kültürel bir kimlikten ibaret onlar için. Ayrıca, İslam ile Hristiyanlık arasındaki ayırım hiç de büyük değil.

Avrupa'da yerleşmiş Müslümanların gelir düzeyleri, hayat görüşleri, dindarlık dozları birbirinden çok farklı. Büyük bir çoğunluk, dinle ilişkilerinde bizim

geliyor.

Siyasi açıdan İslam, uygulamaya hazır, kapsamlı bir ideoloji değil. Siyasetin biçimlerinin belirlenmesi ile yurttaşların belirli ihtiyaçlarının karşılanması için toplumun yapılanmasını öngören değişik vizyonlardan ibaret. Milliyetçilik gibi İslamcılığın da belirgin sorunlara ilişkin kapsamlı bir programı yok.

● Batı, İslamcı akımları, adeta komünist akımlarla bir tutuyor. Büşbütün haksız mı?

Hangi İslam'dan bahsettiğimize bağlı bütün bunlar. İslam'ı siyasi yönlerden farklı yorumlamak mümkün. İslam'ın bir laik, modernist yüzü var; bir de bağnaz, "şeriatçı" yüzü. Bu ikincisinden yola çıkarak İslamcılığı komünizmle kıyaslamak mümkün tabii. **Das Kapital** gibi, Kuran'ın siyaset dahil herşeyin ölçütü olarak alınması... "Tek gerçek" peşine